כו: כיצד הרגל פרק שני בבא קמא

האי מיבעי ליה ליתן צער במקום נזק. וריפוי ושבת ובושת כולהו מצער ילפינן דחייב במקום נזק כדמשמע בהחובל (לקמן דף פה.) דלמר תנא וכולן חייבין במקום נזק מנהני מילי אמר רב זביד משמיה דרבא אמר קרא פצע תחת פצע כו' משמע דכולהו ילפינן מצער ולרב פפא דאמר התם אמר קרא ורפא ורפא ליתן ריפוי במקום נזק כולהו ילפינן מריפוי וא"ת דהכא משמע דצער שלא במקום נזק פטור דאיכא דאיכא דאמרי קרא לצער במקום נזק ובפרק החובל (שם:) משמע דאיפכא דאמר צער שלא במקום נזק דמשלם מאן תנא וי"ל דשלא במקום נזק דלקמן היינו במקום שלא עשה רושם כדקתני כוותא על נפרכיו וצער שלא במקום נזק דהכא היינו על בשרו שניכר ריטומו ולא אפתחיה מכספיה וצער במקום נזק דהכא כגון קיטע ידו ושיבר רגלו דאפתחיה מכספיה דהוהא לא שמעינן ליה לא מתברה ולא מכויה:

ש"מ תרתי. וא"ת נעול אמרינן פיסמא עינו של חבירו בשוגג או בשומם נזק אין ד' דברים לא צער נמי ליחייב דבההוא קרא דמרבינן נזק כתיב נמי צער וי"ל דכל מה דמצינן למיפטר שוגג פטרינן ולכך מוקמינן דהאי קרא דמרבה שוגג דוקא בנזק דאייבי ביה עיקר קרא ולא בצער:

לענין עבד פלוגתא דרשב"ג ורבנן. תימה דבפ"ק דקדושין (דף כד: ושם ד"ה מיבעי) מוקמי רבנן האי ושמתה להושיב ידו כמעי שפחה וסימא עובר שבמעיה דפטור משום שלא נתכוין לעין וה"נ לא נתכוין וי"ל דלא פטרוהו רבנן אלא היכא דלא נתכוין לעין וגם נתכוין לבוטנתו של עבד כי התם אבל נתכוין לעין אע"פ שנתכוין לבוטנתו אי לא נתכוין לבוטנתו אע"ג דלא נתכוין לעין לא:

בשגגה מבפל דה"ל ידיעה. משום דבני בגות כתיב בוטנא בשגגה דריש לה דהא בני אע"ג דכתיב ביה בשגגה לא חייבין להיתה לו ידיעה ומהאי טעמא נמי ממעטינן ברים אלו הן הגולין (מכות דף ז: ושם ד"ה אלא) אומר מוהר מבשגגה לבני בגות אע"ג דבני שבת וע"ז כתיב בשגגה ומחייבינן אומר מוהר בפרק בלל גדול (שבת דף פח: ושם): **נתכוין** לזרוק שתים וזרק ארבע כו'. לענין שבת פטור ואפילו לאבי דמחייב בפרק בלל גדול (שבת דף עב.) היינו נתכוין לזרוק שתים ונמצא ארבע דומיא דנתכוין לחתוך המלגם וחתך את המחובר דהייגו שבבור מלגם ונמצא דאי נתכוין לזה וחתך זה היינו מתעסק כדמוכח בפרק בפר אבל (כריתות דף יט:):

פרט לנתכוין לזרוק בו'. לשון ראשון פי' בקונטרס פרט לנתכוין לזרוק ב' וזרק ארבע דלא הוי בכלל מי יחיד וטפי הוה ניחא לפרש דלא הוי בכלל מכה אדם ומת דהוי לעיל מינה מלפרש מי יחיד דהוי בתריה וא"ת אמאי אינטריך לחייב בבור לזרוק שתים וזרק ארבע דמכיסא ס"ד דפטור דלפטור ממיתה ודאי לא אתיא דפטיעות דשוגג פטור ממיתה וי"ל דמבלא דאייבי דריש מאלו הן הגולין (מכות דף ז: ושם ד"ה אמר) פרט לנתכוין לזרוק בגד זה וזרק בגד אחר ומהאי קרא הוה פטרינן דאי' נתכוין לזרוק שתים וזרק ארבע ולפירוש אחרון שפירש בקונטרס שפטור מגלות קשה קצת דבפרק אלו הן הגולין אמר אם נפחתו בגלא אינה הדפו פרט לשונא בגלא דאייבי פרט לנתכוין לזרוק בגד זה והלכה לגד אחר ואשר לא לזה פרט לנתכוין לזרוק שתים וזרק ארבע והשתא מאשר לא לזה דכתיב ברים ואלה המשפטים הוה ליה למעוטי ההוא דדמי טפי לפטור כגון נתכוין לזרוק בגד זה שלא נתכוין לגד הנרגלא וי"ל דמשום דהתמהיל התנא לדרוש קרא דבגלא דאייבי נקט ברישא נתכוין לזרוק בגד זה דרולה להכיר הפשוט תחילה וא"ת אמאי אינטריך בגלא הן הגולין מנגשגה לפטור נתכוין להרוג הבהמה והרג האדם ע"כ היינו אי נתכוין לזרוק בגד זה ונתכוין לגד אחר אי נתכוין לזרוק שתים וזרק ארבע וי"ל דהתם אינטריך כגון שהיו הבהמה והאדם זה בגד זה א"ל כסבור בהמה ונמצא אדם ותימה דהא פליגי רבי ורבנן בנשמט הכרזל מקצו ומן הצד המתנקע דמר מחייב בהאי ומר מחייב בהאי ברים אלו הן הגולין אמאי חייב והא הוי כמו נתכוין לזרוק שתים וזרק ארבע שנתכוין לנקע עינים שלפניו והלך למרחוק מ): **ואמר** רבה זרק כלי מראש הגג. רבה גרסינן דרבא מספקא ליה לעיל (דף ח:) אי בתר מעיקרא אזלינן אי לא וקאמר דנפשוט מרבה שהוא רבו:

קדם וסילקו. פירש רב אלפס דרבה לטעמיה דלית ליה דינא דגרמי ברים הגזל קמא (לקמן דף צח.) ולר"י נראה דהא גרמא בניזקין הוא ופטור לכולי עלמא: **זרק** תינוק מראש בו'. לא דמי להרג טריפה דפטור לכולי עלמא באלו הן הנשרפין (סנהדרין דף עח.):

מנסני מילי. דמזק חייב אפילו שוגג: **פצע תחת פצע.** קרא יתירא הוא להך דרשה דהא כתיב מ) כי יתן מום בעמיתו כאשר עשה וגו' וכיון ומכורה דרשינן בהחובל (לקמן דף פד:): **במקום נזק.** דאפי' היכא דאיכא נזק משלם נמי צער דלא מיתא לצער דבתמה רחמנא היינו בדליכא נזק כגון כוותא כשפוד על לפרנו דלא אפתחיה מכספיה ולהך דרשה מפקינן ליה בהחובל: **לענין נזקין חייב.** דהא אפקינן שוגג כמזיד ואונס כרצון: **מלאכת מחשבת אסרה תורה.** שנתכוין לעשות מלאכה אחת וכסבור שהיוס חול או סבור שמלאכה זו מותרת. וכל הני דאמרינן הכא לא נתכוונו לעשות המלאכה הלכך פטור: **לענין גלות.** כגון אם נפלה על האדם ומת: **פטור.** דבני גלות כתיב מכה נפש בשגגה (במדבר לה) ולא מיקרי שגגה אלא היכא דה"ל ידיעה מעיקרא וחה לא הכיר בה מעולם: **לענין עבד.** אם נפלה על עבדו וסימאה עינו פלוגתא דרשב"ג ורבנן: **לענין ד' דברים פטור.** דאע"ג דהכיר בה הוא שכחה שוגג ולא פטיעה: **לענין שבת פטור.** ואע"ג דמקרא שגגה לענין גלות פטור בשבת דבעינן מלאכה וכסבור שהיוס חול וחה לא נתכוין: **לזרוק שתים וכו'.** לענין שבת פטור דמלאכת מחשבת בעינן: **לענין גלות.** חייב דכתיב ואשר לא לדה ושמתי לך מקום וגו' פרט לנתכוין לזרוק שתים וזרק ארבע שאינו כמורת וכי יזיק אים וגו'ר) אלא כמורת ושמתי לך מקום וגו'. ליתא אחרינא ואשר לא לדה פרט לנתכוין כו' דפטור מגלות דהכי משמע שלא לדה שלא נתכוין לגדל ולזרוק אלו יוסם פרט לזה שלדה: **אם אמר כל מקום שפרלה פטור.** חייב שהרי יש כאן מלאכת מחשבת דזרק ארבע אבל נתכוין לזרוק שתים וזרק ארבע אפילו אמר כל מקום שפרלה פטור שעיקר מחשבתו אינה למלאכה: **זרק.** בעל הכלי כלי מראש הגג: **פטור.** זה שנכנו נתקל קודם שבירתה שהרי סופה ליפגה: **וזרק.** מזיק כלים מראש הגג והיו תחתיו כרים וכסתות כו': **פטור.** שהרי מזריקתו אין סופו ליפגה עד שיגעו הכרים חה שנעל נוטלן פטור דגרמא בניזקין הוי: עלמו נוטלן פטור דגרמא בניזקין הוי:

פטורין

נתכוין לזרוק שתים וזרק ארבע כו'. לענין שבת פטור ואפילו לאבי דמחייב בפרק בלל גדול (שבת דף עב.) היינו נתכוין לזרוק שתים ונמצא ארבע דומיא דנתכוין לחתוך המלגם וחתך את המחובר דהייגו שבבור מלגם ונמצא דאי נתכוין לזה וחתך זה היינו מתעסק כדמוכח בפרק בפר אבל (כריתות דף יט:):

פרט לנתכוין לזרוק בו'. לשון ראשון פי' בקונטרס פרט לנתכוין לזרוק ב' וזרק ארבע דלא הוי בכלל מי יחיד וטפי הוה ניחא לפרש דלא הוי בכלל מכה אדם ומת דהוי לעיל מינה מלפרש מי יחיד דהוי בתריה וא"ת אמאי אינטריך לחייב בבור לזרוק שתים וזרק ארבע דמכיסא ס"ד דפטור דלפטור ממיתה ודאי לא אתיא דפטיעות דשוגג פטור ממיתה וי"ל דמבלא דאייבי דריש מאלו הן הגולין (מכות דף ז: ושם ד"ה אמר) פרט לנתכוין לזרוק בגד זה וזרק בגד אחר ומהאי קרא הוה פטרינן דאי' נתכוין לזרוק שתים וזרק ארבע ולפירוש אחרון שפירש בקונטרס שפטור מגלות קשה קצת דבפרק אלו הן הגולין אמר אם נפחתו בגלא אינה הדפו פרט לשונא בגלא דאייבי פרט לנתכוין לזרוק בגד זה והלכה לגד אחר ואשר לא לדה פרט לנתכוין לזרוק שתים וזרק ארבע והשתא מאשר לא לדה דכתיב ברים ואלה המשפטים הוה ליה למעוטי ההוא דדמי טפי לפטור כגון נתכוין לזרוק בגד זה שלא נתכוין לגד הנרגלא וי"ל דמשום דהתמהיל התנא לדרוש קרא דבגלא דאייבי נקט ברישא נתכוין לזרוק בגד זה דרולה להכיר הפשוט תחילה וא"ת אמאי אינטריך בגלא הן הגולין מנגשגה לפטור נתכוין להרוג הבהמה והרג האדם ע"כ היינו אי נתכוין לזרוק בגד זה ונתכוין לגד אחר אי נתכוין לזרוק שתים וזרק ארבע וי"ל דהתם אינטריך כגון שהיו הבהמה והאדם זה בגד זה א"ל כסבור בהמה ונמצא אדם ותימה דהא פליגי רבי ורבנן בנשמט הכרזל מקצו ומן הצד המתנקע דמר מחייב בהאי ומר מחייב בהאי ברים אלו הן הגולין אמאי חייב והא הוי כמו נתכוין לזרוק שתים וזרק ארבע שנתכוין לנקע עינים שלפניו והלך למרחוק מ): **ואמר** רבה זרק כלי מראש הגג. רבה גרסינן דרבא מספקא ליה לעיל (דף ח:) אי בתר מעיקרא אזלינן אי לא וקאמר דנפשוט מרבה שהוא רבו:

קדם וסילקו. פירש רב אלפס דרבה לטעמיה דלית ליה דינא דגרמי ברים הגזל קמא (לקמן דף צח.) ולר"י נראה דהא גרמא בניזקין הוא ופטור לכולי עלמא: **זרק** תינוק מראש בו'. לא דמי להרג טריפה דפטור לכולי עלמא באלו הן הנשרפין (סנהדרין דף עח.):

כנס

עין משפט נר מצוה

פח א ב מיי' פ"ח מהל' חובל ומזיק הלכה עו סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סימן תכח סעיף י:
פט ג מיי' פ"ח מהלכות שכנים הלכה ט סמג עשין ל ולאוין סה:
צ ד מיי' פ"ו מהלכות רוצח ושמירת נפש הלכה יד סמג עשין נפ:
צא ה מיי' פ"ה מהל' עבדים הלכה יג סמג עשין פז טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף לו:
צב ו ז מיי' פ"ח מהל' חובל ומזיק הלכה עו סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סימן תכח סעיף י:
צג ח מיי' פ"ו מהל' רוצח הלכה עו:
צד ט מיי' פ"ח מהל' שכנים הלכה עו:
צה י כ מיי' פ"ח מהל' חובל ומזיק הלכה עו סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סימן תכח סעיף י:
צו ל מיי' פ"ח מהלכות שכנים הלכה עו:
צז מ מיי' פ"ו מהלכות רוצח הלכה י:
צח נ מיי' פ"ה מהל' עבדים הלכה יא וש"ס כ"מ סמג עשין פז טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף לו:
צט ס מיי' פ"ח מהל' חובל ומזיק הלכה עו סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סימן תכח סעיף י:
ק ע מיי' פי"ב מהלכות שכנים הלכה כח:
קא פ מיי' פ"ו מהלכות רוצח הלכה י:
קב צ מיי' פ"ו מהלכות חובל ומזיק הלכה יב סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סימן שפ סעיף ד:
קג ק מיי' שם הלכה ח ופיין מהלכות ונכ"מ טוש"ע שם סעיף ג:
קד ר מיי' פ"ד מהלכות רוצח הלכה ו סמג לאוין קנב:

תורה אור השלם

1. כּוֹתֶה תַחַת כּוֹתֶהָ פֶּצַע תַּחַת פֶּצַע חַבּוּרָה תַּחַת חַבּוּרָה: שמות כא כה
2. וְכִי יַכֶּה אִישׁ אֶת עֵין עַבְדּוֹ אוֹ אֶת עֵין אֲמָתוֹ וְשִׁחֲתָהּ לְחָפְשִׁי יְשַׁלְּחֶנּוּ תַּחַת עֵינוֹ: שמות כא כו
3. וְהִקְרִיתֶם לָכֶם עָרִים עָרֵי מִקְלָט תִּהְיֶינָה לָכֶם וְנָס שָׁמָּה רֹצֵחַ מַכֵּה נֶפֶשׁ בִּשְׁגָגָה: במדבר לה יא
4. וַאֲשֶׁר לֹא צָדָה וְהָאֱלֹהִים אִנָּה לְיָדוֹ וְשַׂמְתִּי לְךָ מָקוֹם אֲשֶׁר יָנוּס שָׁמָּה: שמות כא יג

רבינו חננאל

הנזיק אם היו לו פירות טמונין בביתו וזרסה אותן והזיקם (משלם) נזק שלם קרן שברשות הרבים חצי כופר אינו דין שמשלם ברשות הניזק כופר שלם. ומקשינן תוב מה לטמון שכן ישנו בבור ואע"פ שאינו חייב לטמון באש חייב בטמון בבור ואין בבור כופר. איזה טמון חייב בבור י"ש מ' ש'אומר' עובר במעי פרה שאם נפלה פרה מעוברת בבור משלם הפרה ועוברה. ר'קשי'א ר'א ק"יימא ל'ן דעובר ירך אמו הוא ולדברי הכל פחות מכן ט' מתכשר בשחיטת אמו ר'כמ"ה ר'אידית דולת"י דו מר'כיחות ל'דחות ד'ה ה'פר'. ר'ש מ' ש'אומ'רים הבור עצמו אם הוא טמון כתדגן לא כסהו כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומתחייב הנה אע"פ שהבור אם הזיק בו שור חייב נזק שלם ואין בו כופר. ופירק מנזקי כלים טמונים מ) מה ה' ש'הן בבור. הכלים נלוים פטור דקיימא לן שור ולא אדם חמור ולא כלים טמונים מיבעיא ובאש נמי כלים טמונים פטור דמייתו להו מקומה מה קמה בגלוי אף כל בגלוי. והכי קאמר ומה רגל שפטורה ברשות הניזק נזק שלם קרן שברה"ר חצי כופר ברשות הניזק אינו דין שישלם כופר שלם. איכא למיפרך מה לנזקי כלים טמונים שכן ישנן באדם כדתנן אדם מועד לעולם בין שוגג בין מזיד בין ער בין ישן וכו' ואין כופר באדם כראמרינן לעילא ונדחת הא דרב שימי ואסקי' דר' טרפון מכופר דרגל גמר והכי קאמר ומה רגל שברה"ר פטור ברשות הניזק כופר שלם לדברי הכל קרן שברה"ר חצי כופר אינו דין שברשות הניזק כופר שלם ואיפשישה בעיין דרגל שדרסה על חינוק בחצר הניזק והרגתו חייב

מסורת הש"ס

מ) נקמן פה:, מ) נקמן פ. ביצה יג:, מ) נקמן פ. ביצה יג: מגיגה י: סנהדרין סב: שבת מז. כריתות יט:, מ) קדושין כד:, ד) [שבת עב. ע"ש], ה) מכות ז:, ו) [שבת לז:], ז) [נעיל יח:], ח) נעיל י: סנהדרין פח., ט) [ויקרא כד], י) [שמות כא], כ) [נ"ל מכנלי דעת], ל) נר' רש"ל זה ע"ג זה, מ) [ועיין תוספות סנהדרין עז: ד"ה סתם].

גליון הש"ס

גמ' לענין גלות חייב. עיין לקמן דף לב ע"ב תוס' ד"ה ומלן: **שם** והיו תחתיו כרים. עיין לקמן דף לב ע"ב תוס' ד"ה והוליח: **שם** וסלקן **פטור.** עי' סנהדרין עז ע"ב תד"ה סוף:

מוסף רש"י

ליתן צער במקום נזק. ואע"פ שיש שם שלומי המזק משלם לף הצער (לקמן פד.) שאע"פ שנתן לו דמי ידו אין פוטרים אותו מן הצער לומר הואיל וכבר יהו יש עליו לתמהה כבל מה שילקה, אלא אומרים יש לו לתמהה כשם שאינו מצטער כל קך, חה מתמה בגרגל ויעבור (שמות כא כה). **מלאכת מחשבת אסרה תורה.** שנמתכה פרטת שבת למלאכת המשכן ביקבל, ונסמה מלאכת מחשבת כתיב (ביצה יב:) ומלאכת מחשבת שהשוקה אותה מתכוין למלאכה גמורה אלא שבגג בשבת אי סבור שמלאכה זו מותרת (בבחינה מז. וכעי"ז חגיגה י:) שחשב לעשות זאת (סנהדרין סב:) שחשב ומתכוין למלאכה זו עצמה (כריתות יט:). **חתור לי שיני.** לנקרה ולגרר כביב מוכבה (קדושין כד:). **אשר לא צדה,** שלא נתכוין לזרוק בגדו ובכמוך לו אלא למקום שוקק, אבל לא היה יודע שיש שם אדם. **פרט למתכוין לזרוק שתים וזרק ארבע.** וכן לזרוק ארבע וזרק שמונה (שבת דף עב.). **וכן** לזרוק ארבע וזרק שמונה (שבת דף עב.) ובהגהות ר"ב רגשבורג הגיה: חזרק שתים, עי"ש). **באומר כל מקום שתראה תנות.** וכיון דלא איכפת ליה היאך ליה קיום מחבבה בתרייהו (שבת צז:). **ושברו במקל.** קודם שנה, **פטור.** המשבנרו ומייב הזורק (לעיל יד:).

רבינו חננאל (המשך)

חייב אלא נזק בלבד ולא ד' דברים דבשוגג הוא ועלה אמר' מנא הני מילי אמר חזקי' פצע תחת פצע לחייבו על השוגג כמזיד ועל האונס כרצון. ואקשי' האי מיבעי לי שאע"פ שמשלם הנזק חייב גם צער הפצע ופרק' (גם) אם כן היה לכתוב פצע בפצע דדרשינן פצע זה הנזק בפצע זה הצער שבפצע והואיל ולא כתב כך אלא כתב פצע תחת פצע ש"מ לתת צער במקום נזק ושל"מ לחייב השוגג כמזיד כ) שלא תאמר אם אין נזק ונצר משלם צער אבל נזק ונצר

לא קמ"ל. אמר רבא ג) היתה אבן מונחת בחיקו ולא הכיר בה מעולם ועמד ונפלה לענין נזקין חייב כדאמר אדם מועד לעולם בין שוגג בין מזיד. ירושל' אמר ר' יצחק מתניתא כשהיו שניהם ישנים אבל אם היה אחד ישן ובא אחר וישן אצלו הבא לישן הוא המזעד. ולענין ד' דברים פטור דכתיב והכה איש את רעהו באבן או באגרוף אבן דומיא דאגרוף מה אגרוף דאית ליה ידיעה אף אבן דאית ליה ידיעה. נקוט הא: כללא בידך דלא מחייב בד' דברים אלא בתר ידיעה נכונה. לענין שבת פטור מלאכת מחשבת אסרה תורה. ר' מלאכת מחשבת אסרה תורה. לענין גלות פטור דכתיב מכה נפש בשגגה מכלל דהויא ליה ידיעה והא לא הוה ליה ידיעה בה מעולם. לענין עבד כגון דנפלה אבן זו מחיקו ושיברה שן עבדו או סימת עינו לחנא קמא יצא לחירות לרי"ש ב"ג כיון דלא

ו) מוקי ל"ל ליכא למימר דמה לנזקין שכן יצאם בגזר דאפילו כלים נלוים כו'. ג) נראה דמתניתא שלא תאמר וכו' עד קמ"ל שיין בגורה

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com